

روابط فرازناتسویی افراد مراجعه‌کننده به مشاوران و راهکارهای پیشگیری:

تدوین الگو بر مبنای نظریه داده‌بنیاد

Extramarital Affairs Referred to Psychologist and Preventive Strategies: Presentation of a Model Based on the Grounded Theory Approach

Ahmad Khamesan

احمد خامسان*

Leila Talebzade Shoshtari

لیلا طالب‌زاده شوشتری**

Moazame Bahlgherdi

معظمه بهلگردی***

Zahra Masanani

زهراماسانانی****

Abstract

The aim of the present study is to provide a model of extramarital affairs addressed to South Khorasan province psychologists and to offer strategies to prevent these affairs. This study is applied in terms of purpose. Considering the need to understand the process of extramarital affairs and to recognize and discover the complexity in it, a qualitative method was used in the research, i.e. grounded theory. The statistical population includes all the counselors who had dealt with extramarital affairs cases in South Khorasan province, including psychologists working for Welfare Organizations, Ministry of Justice, Police, University Birjand Psychologist Center, Ministry of Education and universities of Birjand, Payame Noor and Azad Universities, Seminary and Bonyade Shahid in 2018. 25 psychologists of South Khorasan province with sufficient amount of information about extramarital affairs were selected by purposive sampling technique. Data were collected using semi-structured interviews and coded using three stages of open coding, axial coding and selective coding. The results were classified into the following categories: context factors, intervening factors, causal factors and extramarital factors and pattern of extramarital affairs were presented. The results indicated that non-fulfillment of sexual and/or emotional needs forms the axial code in extramarital affairs. Finally, strategies suggested by psychologists to prevent extramarital affairs were categorized and presented. These included therapeutic and counseling strategies, educational strategies, and social and cultural strategies. To ensure the validity and reliability of the data, four methods-including member checking, co-researcher checking, research collaboration, and researcher checking-were used. Based on the findings, efforts should be made to improve intervening or environmental contexts and conditions, and appropriate cultural and social strategies should be formulated to address this important issue.

Keywords: Extramarital Affairs, Grounded Theory, Psychologists in South Khorasan Province.

چکیده

هدف پژوهش حاضر تدوین الگوی روابط فرازناتسویی در میان افراد مراجعه‌کننده به مشاوران استان خراسان جنوبی و ارائه راهکارهای پیشگیری از این روابط است. پژوهش از منظر هدف، کاربردی است و به دلیل نیاز به درک فرایند ارتباطات فرازناتسویی و فهمیدن و کشف پیچیدگی‌های آن، برحسب گردآوری اطلاعات به روش کیفی-نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل تمامی مشاوران استان خراسان جنوبی شامل مشاوران سازمان‌های بهزیستی، دادگستری، نیروی انتظامی، مرکز مشاوره دانشگاه بیرجند، آموزش و پرورش و دانشگاه‌های بیرجند، پیام‌نور و آزاد، حوزه علمیه و بنیاد شهید در سال ۱۳۹۷ است که در زمینه روابط فرازناتسویی کار کرده‌اند. ۲۵ نفر از مشاوران استان که در این زمینه اطلاعات بسنده‌ای داشتند، به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و گردآوری اطلاعات با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته صورت گرفت. تجزیه و تحلیل اطلاعات با کدگذاری در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام شده است. یافته‌ها در چهار دسته شرایط زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر، عوامل علی و پیامدهای روابط فرازناتسویی مقوله‌بندی شدند و الگوی روابط فرازناتسویی ارائه شد. نتایج نشان داد مقوله محوری در روابط فرازناتسویی، برآورده‌نشده‌شدن نیازهای عاطفی یا جنسی یا هر دو آن‌ها است. در انتها راهکارهای مشاوران برای پیشگیری از روابط فرازناتسویی مقوله‌بندی و ارائه شدند که شامل راهکارهای درمانی و مشاوره، راهکارهای آموزشی و راهکارهای اجتماعی و فرهنگی بودند. برای اطمینان از روایی و اعتبار داده‌ها به چهار روش کنترل توسط اعضا، نظرسنجی از همکار، مشارکتی‌بودن پژوهش و بازبینی توسط پژوهشگر اقدام شد. با توجه به نتایج، باید به اصلاح زمینه‌ها و شرایط مداخله‌گر یا محیطی مذکور اهتمام شود و سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب، با هدف تأمین این مهم صورت پذیرد.

واژه‌های کلیدی: روابط فرازناتسویی، نظریه داده‌بنیاد، مشاوران استان خراسان جنوبی.

*دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

**نویسنده مسئول: استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

***کارشناس ارشد علوم اجتماعی، کارمند استانداری خراسان جنوبی، بیرجند، ایران

****کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، کارمند دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

مقدمه

ازدواج یک بنیان جهان شمول بشری است و تعهد به رابطه فرازنشویی^۱ همواره و در همه جوامع یکی از اصول اساسی این بنیان و ارتباط میان زوجین بوده است. با وجود اینکه بیشتر زوج‌ها زندگی مشترک را به خوبی شروع می‌کنند، آسیب‌های متعددی وجود دارد که به روابط زنشویی صدمه می‌زند. یکی از این صدمات که به ایجاد تعارض‌های عمیق، طلاق و آسیب‌های روانی و اجتماعی متعدد می‌انجامد، داشتن روابط فرازنشویی توسط یکی از زوجین است. روابط فرازنشویی آسیبی جدی برای زندگی مشترک است و یکی از مهم‌ترین دلایل طلاق و ازهم‌پاشیدگی کانون خانواده‌ها به‌شمار می‌رود (غفوریان نوروزی، اصغری ابراهیم‌آباد، عبدخدایی و کیمیایی، ۱۳۹۷). روابط فرازنشویی براساس یک تعریف کلی، شکل‌گیری درجاتی از روابط و رفتارهای عاطفی و جنسی با فردی به‌جز شریک عاطفی اولیه است در شرایطی که هم‌زمان رابطه با شریک اولیه همچنان برقرار باشد (مارتینز و همکاران، ۲۰۱۶). پژوهشگران تمایل همسران به روابط فرازنشویی را در جوامع مختلف ۲۰ تا ۲۵ درصد گزارش کرده‌اند (فینچام و می، ۲۰۱۷؛ مارک، جانست و میلهانسن، ۲۰۱۱). با وجود اینکه پژوهش‌ها نشان داده است روابط فرازنشویی در جوامع امروزی، یکی از معضلات اجتماعی شایع است، قبح این مسئله در کشور ما سبب شده است پژوهش‌های اندکی در این زمینه صورت پذیرد و آمار دقیقی از میزان روابط فرازنشویی در ایران در دست نیست. آمارهای موجود نیز بسیار متفاوت‌اند؛ بنابراین میزان شیوع روابط فرازنشویی در کشور مشخص نیست، اما بنا بر نتایج برخی پژوهش‌ها در دهه‌های گذشته، روابط فرازنشویی افزایش یافته (کمال‌جو، نریمانی، عطادخت و ابوالقاسمی، ۱۳۹۵) و حدود نیمی از زوج‌درمانی‌ها مربوط به درمان مشکلات ناشی از روابط فرازنشویی است (غفوریان نوروزی و همکاران، ۱۳۹۷). آمارهای قتل ارائه‌شده توسط پلیس آگاهی ناجا نشان می‌دهد حدود سی درصد قتل‌ها خانوادگی است و خیانت‌های زنشویی از علل مهم این قتل‌ها هستند. همچنین براساس آمار، استان تهران جایگاه نخست در همسرکشی را دارد و در ۸۰ درصد موارد، حضور شخص ثالث و وجود روابط فرازنشویی محرک اصلی قتل همسران است (جاویدنیا، ۱۳۹۲). پیامدهای روابط فرازنشویی شامل آشفتگی شدید جسمانی و روانی، اشتغال فکری مداوم با چرایی رخداد، نابسامانی در رابطه با همسر پیمان‌شکن، سوگ و حسرت است و آشکارشدن روابط فرازنشویی می‌تواند آثار مخربی بر شخصیت، سلامت جسمی و روانی یا رابطه زوجین بگذارد (شنسول و همکاران، ۲۰۰۶).

مدل‌های نظری متعددی درمورد روابط فرازنشویی وجود دارد که عبارت‌اند از: نظریه تکامل^۲، نظریه کنترل^۳، نظریه وابستگی^۴، نظریه سرمایه‌گذاری^۵، نظریه نقص^۶، نظریه ارضای نیاز^۷، نظریه گسترش خود^۸ و

-
1. extramarital affair
 2. evolutionary Theory
 3. control theory
 4. interdependence theory
 5. invest theory
 6. deficit theory
 7. need fulfillment theory
 8. self-expansion theory

نظریه سه‌وجهی عشق^۱ که هر کدام بر جنبه‌ای از مسئله تأکید دارند. در ادامه به سه مورد از این نظریه‌ها اشاره می‌شود.

بر اساس نظریه ارضای نیاز، روابط میان همسران علاوه بر نیاز جنسی از طریق ارضای چهار نیاز دیگر از جمله صمیمیت، رفاقت، امنیت و روابط عاطفی فراهم می‌شود و در صورتی که این نیازها به شکل مطلوبی برآورده نشود، به بروز مشکلاتی در روابط زوجین می‌انجامد. بر اساس نظریه نقص و کمبود، زمانی که رابطه‌ای در برخی موارد با کمبود و نقصان مواجه باشد از جمله عدم ارضای نیازهای جنسی، به خیانت منجر می‌شود. بر اساس نظریه گسترش خود، افراد برای تحقق خود^۲ به برقراری روابط صمیمی و نزدیک می‌پردازند؛ در صورتی که رابطه‌ای امکان رشد و شکوفایی شخصی برای زوجین فراهم نکند، فرد ترغیب می‌شود که این نیاز را از طریق منابع دیگر، نظیر برقراری رابطه با فرد دیگر برآورده سازد. بر اساس مدل سرمایه‌گذاری، تعهد توسط سه عامل احساس رضایت وابستگی، کیفیت ارتباط با نفر دیگر یا همسر جدید و میزان سرمایه‌گذاری در رابطه با همسر پیش‌بینی می‌شود. به اعتقاد آن‌ها عواملی نظیر نارضایتی زناشویی، رابطه گرم و صمیمی با نفر دیگر، کاهش سرمایه‌گذاری و تعهد زوجین نسبت به یکدیگر، بیش از سایر عوامل، امکان عهدشکنی در روابط زناشویی را پیش‌بینی می‌کنند.

پژوهش‌های متعدد انجام‌شده در زمینه روابط فرازناشویی بر اهمیت موضوع دلالت دارند. فتحی، پروین و جوادیان (۱۳۹۶) دریافتند پنج درون‌مایه اصلی شامل «مشکلات عاطفی و رفتاری در روابط زناشویی»، «نارضایتی جنسی»، «ویژگی‌ها و خصوصیات فردی»، «مشکلات خانواده‌ها» و «عوامل اجتماعی» از عوامل مؤثر در ایجاد این نوع روابط است. پنجه‌بند و عنایت (۱۳۹۵) نشان دادند رابطه نامتناسب عاطفی-جنسی مردان با زنان، ساختار فرهنگی-اجتماعی مستعدکننده نارضایتی جنسی مردان با زنان، معیارهای نادرست انتخاب همسر، غالب بودن جو سرد و بی‌اعتنایی در محیط خانواده و روابط زناشویی، زمینه نارضایتی زناشویی را در زندگی زوجین و برقراری رابطه فرازناشویی فراهم کرده است. علیشاهی (۱۳۹۵) به این نتیجه رسید که مهم‌ترین عامل در خیانت‌های جنسی، سردی روابط زن و شوهر و نداشتن محبت و علاقه و صمیمیت و به‌خصوص صمیمیت جنسی است.

مطابق نتایج پژوهش کیونا و همکاران (۲۰۱۷) عوامل رضایت جنسی، اختلاف در تمایلات جنسی، خستگی از روابط جنسی تکراری، عوامل مالی و اجتماعی از جمله حمایت مالی خانواده، جدایی مکانی همسران، شرکت در شکل‌های روابط غیرمجاز در گرایش افراد به روابط فرازناشویی نقش دارند. پژوهش مارتینز و همکاران (۲۰۱۶) نشان داد مردان و زنان دارای سابقه خیانت در روابط قبلی، احتمال بیشتری دارد درگیر و رابط دوستانه یا عاطفی-جنسی آنلاین شوند. همچنین افرادی که دارای نگرش مثبت به خیانت، رضایت اندک از روابط و تعهد کم در روابط هستند، احتمال بیشتری دارد به سمت این رابطه‌ها تمایل پیدا کنند. حتی زنان جوان‌تر و با مدرک تحصیلی عالی نیز درگیر این روابط جنسی آنلاین می‌شوند. کراگر، فیشر و فیتزجرالد (۲۰۱۵) نشان

1. triangular theory of love

2. self-actualization

دادند عوامل روابط خانوادگی (خویشاوندی)، حمایت‌های قوی اجتماعی، حمایت مالی، روابط پیشین (شامل خیانت یا سوءاستفاده)، روابط پنهانی، جنبه‌های عاطفی و جنسی قوی در روابط زناشویی و بیماری در پیش‌بینی خیانت مؤثر هستند. بالدرام و همکاران (۲۰۱۷) دریافتند نظامیان دارای سابقه قبلی جدایی، در حال طلاق، و رابطه استرس‌زای قبلی گرایش بیشتری به روابط فراژناشویی دارند.

رابطه زوجین و شکست یا موفقیت در زندگی مشترک، از عوامل بومی و فرهنگی ویژه هر جامعه تأثیر می‌پذیرد. آسیب‌ها و مشکلات زوجین، از جمله درگیری در روابط فراژناشویی، نیز متأثر از عامل بافت و فرهنگ است (هاتفیلد، رایسون و مارتل، ۲۰۰۷). همچنین با توجه به همین تفاوت‌های فرهنگی، میزان تأثیرپذیری افراد از این آسیب‌ها در بافت‌های فرهنگی مختلف متفاوت است و پیامدهای مختلفی برای افراد دارد؛ بنابراین به‌منظور پرداختن به آسیب‌هایی نظیر روابط فراژناشویی، در نظر داشتن عامل بافت و زمینه و الزامات فرهنگی مربوط به هر جامعه ضرورت دارد. هرچند در زمینه روابط فراژناشویی نظریه‌هایی ارائه شده و حجم وسیعی از پژوهش‌های خارجی را به خود اختصاص داده است، اما شرایط خاص فرهنگی، مذهبی و اجتماعی در ایران مانع انجام پژوهش‌های بسنده در این زمینه بوده است. از سوی دیگر، بیشتر پژوهش‌های انجام شده به بررسی کمی متغیرهای مرتبط با روابط فراژناشویی پرداخته‌اند و این مسئله کمتر به‌صورت عمیق و با روش کیفی مطالعه شده است. با مرور مبانی نظری و پیشینه پژوهشی، الگویی جامع برای روابط فراژناشویی که در کشور ما و متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و بافت ایرانی اسلامی ارائه شده باشد یافت نشد؛ بنابراین ضروری است این پدیده در بافت خود تبیین شود تا بتوان با شناسایی عوامل زمینه‌ساز و تأثیرگذار بر درگیری زوجین در روابط فراژناشویی و پیامدهای آن، و با ارائه الگویی برگرفته از بافت، راهکارهای متناسب و بومی‌شده‌ای برای روابط فراژناشویی ارائه داد که در پیشگیری از آن مؤثر واقع شود و درمانگران بتوانند با شناختی صحیح‌تر و درک بیشتر به مراجعان درگیر در روابط فراژناشویی یاری رسانند.

دستیابی به این هدف با روش پژوهش داده‌بنیاد بیشترین تناسب را دارد. هدف نظریه داده‌بنیاد، تدوین الگویی برای پدیده مورد بررسی بر مبنای اطلاعاتی است که در بافت پژوهش و به شیوه‌ای نظام‌مند گردآوری و تحلیل شده‌اند. بدین ترتیب برای پژوهش در حوزه پدیده‌های وابسته به بافت مناسب است (سیاستین، ۲۰۱۹). همچنین این روش برای حل مسائل اجتماعی مبهم که به پرسش‌های پژوهشی انعطاف‌پذیر نیاز دارند و زمانی که نظریه‌های موجود برای تبیین و درک پدیده کافی نیستند، مناسب به‌نظر می‌رسد (هیکوک و هولاندر، ۲۰۱۱). در شرایطی که پژوهشگر بر آن است که از نظریه‌های موجود عبور کند و تصویر روشن‌تری از پدیده مورد بررسی ارائه دهد، استفاده از این روش سبب می‌شود ابعاد پدیده مورد بررسی مشخص‌تر شود. پژوهشگر کار را در عرصه واقعیت‌های بافت یا زمینه و براساس آن آغاز می‌کند و در فرایند پژوهش، الگو را براساس داده‌هایی که در بافت پژوهش گرد می‌آیند تدوین می‌سازد (استراوس و کوربین، ۱۳۹۶)؛ بنابراین روش پژوهش نظریه داده‌بنیاد با هدف پژوهش حاضر یعنی تدوین الگوی روابط فراژناشویی در میان افراد مراجعه‌کننده به مشاوران استان خراسان جنوبی و ارائه راهکارهای پیشگیری از آن متناسب است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی است. از منظر گردآوری اطلاعات، از نوع کیفی است و با روش نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. مبدعان بنیادبخشی نظریه معتقدند این روش که منشأ استقرایی دارد، از مطالعه پدیده‌های روزمره زندگی ناشی می‌شود؛ از مجموعه منظمی از شیوه‌ها برای ارائه نظریه درمورد یک پدیده استفاده می‌کند و بر مبنای یافته‌ها، فرمولی نظری از واقعیت را می‌سازد (استراس و کوربین^۱، ۱۹۹۰). به نقل از ایمان و محمدیان، (۱۳۸۷). مرحله اول نظریه داده‌بنیاد، طراحی پرسش‌های پژوهش است. مرحله دوم جمع‌آوری داده‌ها است که در این روش معمولاً شیوه اصلی مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته است. در پژوهش حاضر از دو منبع گردآوری اطلاعات شامل مصاحبه و کتابخانه‌ای استفاده شد. افراد براساس ارتباط با موضوع پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. مرحله سوم تجزیه و تحلیل داده‌ها یا کدگذاری است که در سه مرحله به شکل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام می‌شود (کمپاستر و پری، ۲۰۱۱). در این پژوهش، فرایند مداوم کدگذاری و طبقه‌بندی داده‌ها انجام گرفت. مرحله چهارم ارائه الگویی نظری است و در آن مقوله‌های محوری حاصل شده در چهار گروه دسته‌بندی و ارائه می‌شود: ۱- عوامل علی: شامل مقوله‌هایی که بر پدیده مورد بررسی تأثیر علی می‌گذارند؛ ۲- شرایط مداخله‌گر: شرایط زمینه‌ای عمومی هستند که بر پدیده تأثیر می‌گذارند؛ ۳- شرایط زمینه‌ساز: شرایط زمینه‌ای ویژه‌ای هستند که بر پدیده تأثیر می‌گذارند؛ و ۴- پیامدها: کنش یا برهم‌کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شوند. در انتها براساس روابط میان مقوله‌های محوری، الگوی نهایی شامل روابط میان عوامل علی، شرایط زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر و پیامدهای روابط فرازناشویی ارائه می‌شود.

جامعه آماری شامل همه مشاوران استان شامل مشاوران سازمان‌های بهزیستی، دادگستری، نیروی انتظامی، مرکز مشاوره دانشگاه بیرجند، آموزش و پرورش و دانشگاه‌های بیرجند، پیام‌نور و آزاد، حوزه علمیه و بنیاد شهید در سال ۱۳۹۷ بود که در زمینه روابط فرازناشویی کار کرده بودند و اطلاعات بسنده‌ای داشتند. اسامی این افراد با مراجعه به سازمان‌های مربوطه استخراج شد. سپس به روش نمونه‌گیری هدفمند، ۲۵ نفر از مشاوران که مراجعانی با روابط فرازناشویی داشتند و تمایل به همکاری داشتند انتخاب شدند. البته اشباع نظری در مصاحبه ۲۲ حاصل شد و دیگر مقوله جدیدی به دست نیامد، ولی برای اطمینان از رسیدن به اشباع، ۳ مصاحبه دیگر نیز افزوده شد و در مجموع ۲۵ مصاحبه انجام گرفت.

در این پژوهش، نخست بیشتر کتب و مقالات مرتبط با روابط فرازناشویی و حیطه‌های مرتبط با آن مطالعه و بررسی شدند. بدین‌منظور تمامی مقالات دارای عنوان روابط فرازناشویی یا عناوین مرتبطی مثل خیانت زناشویی، بی‌وفایی و روابط فرازناشویی بررسی شد. برای انجام مصاحبه‌ها نیز نخست راهنمای مصاحبه تهیه و تعدادی سؤال اولیه در نظر گرفته شد. پس از انجام سه مصاحبه اولیه و آزمایشی و با تجزیه و تحلیلی که صورت گرفت، تعدادی از سؤالات به دلیل مفید نبودن و تأمین نکردن هدف پژوهشگر حذف شدند. پس از بررسی سایر

1. Strauss, A. & Corbin, J.

سؤالات، سه سؤال اصلی پژوهش مشخص، و مصاحبه‌های اصلی با استفاده از این سؤالات آغاز شد. برای دستیابی به نظریه‌ای برگرفته از بافت، با مشارکت کنندگان گفت‌وگو کردیم تا تجارب آن‌ها را بررسی کنیم. در انجام همه مصاحبه‌ها تا جایی که امکان داشت به مقوله‌های مطرح در روابط فرازناشویی دست یافتیم؛ بنابراین در عین متمهد بودن به چارچوب اصلی مصاحبه، مصاحبه‌ها حالتی انعطاف‌پذیر داشت. از مصاحبه‌شونده‌ها برای ضبط کردن مصاحبه اجازه گرفته شد و با موافقت همه، تمامی مصاحبه‌ها ضبط شدند تا تحلیل داده‌ها با دقت زیاد انجام شود. با توجه به هدف پژوهش و براساس روش بنیادبخشی نظریه، مصاحبه‌ها تا رسیدن به مقوله محوری و اشباع نظری ادامه یافت.

تجزیه و تحلیل داده‌ها طی فرایند کدگذاری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام گرفت. مقوله‌های محوری حاصل شده از پژوهش در چهار گروه عوامل علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ساز و پیامدها دسته‌بندی و ارائه شده‌اند.

روایی داده‌ها به چهار روش اثبات شد: ۱- کنترل توسط اعضا (مقوله‌های به دست آمده توسط مشارکت کنندگان در مصاحبه‌ها مرور و بازبینی شد)؛ ۲- نظرسنجی از همکار (برای بررسی تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه نفر از استادان آشنا با موضوع پژوهش کمک گرفته شد)؛ ۳- مشارکتی بودن پژوهش (در تمامی مراحل جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر داده‌ها، هم‌زمان از مشارکت کنندگان کمک گرفته شد)؛ ۴- بازبینی توسط خود محقق (به منظور افزایش دقت و اعتبار داده‌ها، فرایند جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها توسط پژوهشگر بازنگری شد). برای تضمین نتایج، تلاش بر آن بود تا فرض‌های ذهنی ما در مراحل جمع‌آوری داده‌ها اثرگذار نباشد. برای انتقال‌پذیری یافته‌ها نیز نقل قول‌های مشارکت کنندگان را دقیقاً همان‌گونه که مطرح شدند، ثبت کردیم. پایایی داده‌ها با روش توافق بین کدگذاران^۱ بررسی شد؛ بدین صورت که هریک از اعضای تیم پژوهشی به صورت جداگانه با بهره‌گیری از یک قالب کدگذاری از پیش تعیین شده به کدگذاری چند متن منتخب پرداختند و در آخر کار خود را با هم مقایسه کردند تا مشخص شود کدها و مضامین به دست آمده یکسان هستند یا متفاوت. نتایج بررسی نشان داد بیشتر کدهای اختصاص یافته به متن یکسان‌اند و کدگذاری از توافق قابل قبولی برخوردار است.

ملاحظات اخلاقی در پژوهش نیز مدنظر قرار داشت. در ابتدای پژوهش، اهداف و ماهیت پژوهش به صورت کامل و صادقانه با مشاوران مطرح شد و فقط افرادی در گروه نمونه انتخاب شدند که داوطلبانه مایل به همکاری بودند. به افراد یادآوری کردیم که در هر مرحله از پژوهش که بخواهند، حق دارند همکاری خود را قطع کنند. برای رعایت حریم خصوصی و محرمانه ماندن اطلاعات، به هریک از مشاوران یک کد اختصاص دادیم. همچنین از آنان درخواست کردیم در فرایند پژوهش فقط با استفاده از شماره یا نام مستعار از مراجعان درگیر در روابط فرازناشویی یاد کنند. برای ضبط مصاحبه‌ها از مشاوران کسب اجازه می‌شد. در یک مورد نیز که مصاحبه‌شونده اعلام نارضایتی کرد، گفت‌وگو یادداشت شد.

1. intercoder agreement

یافته‌ها

از کدگذاری متون پیاده‌سازی شده از مصاحبه‌ها، در مجموع ۶۳۲ کد باز و ۲۶ کد محوری به‌دست آمد. از مجموع این کدها ۵۲۹ کد باز و ۲۳ کد محوری در زمره عوامل زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر، عوامل علی و پیامدهای روابط فرازناشویی بودند و ۱۰۳ کد باز و ۳ کد محوری مربوط به راهکارهای درمانی و مشاوره، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی در خصوص کاهش روابط فرازناشویی بودند. کد «برآورده‌نشدن نیازهای عاطفی و جنسی» نیز به‌دلیل نقش اساسی و تعیین‌کننده آن در گرایش افراد به‌سوی روابط فرازناشویی، به‌عنوان کد انتخابی شناسایی و برگزیده شد.

الف) توصیف جمعیت‌شناختی

براساس داده‌های گردآوری شده از مشاوران، شیوع روابط فرازناشویی در استان خراسان جنوبی ۱۰ تا ۴۰ درصد و بین سنین ۲۰ تا ۳۵ سال گزارش شده است. این افراد از نظر تحصیلات دارای مدرک دیپلم به بالا و شاغل و دارای فرزند بوده‌اند و از نظر وضعیت اقتصادی مرفه‌اند. بیشترین این افراد که درگیر این روابط بودند متأهل بودند و ارتباطات فرازناشویی آن‌ها از نوع روابط عاطفی و جنسی بود. از نظر مشاوران، بیشترین مراجعه‌کنندگان آن‌ها خانم بودند که به‌اجبار تن به ازدواج داده بودند، دارای تفاوت سنی زیادی بودند و حتی سابقه ازدواج قبلی داشتند.

ب) تحلیل سؤال‌ها

سؤال ۱: «عوامل زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر (محیطی) و عوامل علی درگیری افراد در روابط فرازناشویی کدام‌اند؟»

پس از بررسی مصاحبه‌های انجام‌شده با مشاوران، سه عامل به‌عنوان عوامل زمینه‌ساز، سه عامل به‌عنوان شرایط مداخله‌گر و تعدادی به‌عنوان عوامل علی گرایش به روابط فرازناشویی مشخص شدند. براساس نظرات مشاوران، مقوله محوری در روابط فرازناشویی، «برآورده‌نشدن نیازهای عاطفی جنسی» است که بارها با تعبیر متفاوت به آن اشاره کرده‌اند.

جدول ۱- کدهای باز، محوری و اولویت‌بندی عوامل زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر و عوامل علی روابط فرازناشویی

عوامل	کد محوری	کدهای باز	فراوانی
برای رابطه زمینه‌ساز	عوامل خانوادگی	بی‌بندوبار و میگساربودن پدر (کد ۵)؛ روابط فرازناشویی خواهران (کد ۵)؛ بدسرپرست و آشفته‌بودن خانواده (کدهای ۷ و ۸)؛ طرحواره‌های کودکی (کدهای ۹ و ۱۰)؛ مشکلات دوران کودکی فرد (کدهای ۱ و ۱۲)؛ کمبود عاطفی فرزند در خانواده (کدهای ۶ و ۱۴)؛ الگوهای ناسالم روابط والدین با هم (کد ۱۵)؛ الگوهای تربیتی و شیوه‌های فرزندپروری نادرست والدین (کدهای ۹، ۱۱، ۱۵، ۱۷، ۲۴)؛ درگیری پدر و	۲۷

عوامل	کد محوری	کدهای باز	فراوانی
		مادر در روابط فراژناتسویی (کدهای ۵، ۱۸، ۲۰، ۲۲)؛ بی‌وفایی و ازدواج مجدد پدر (کدهای ۱۴ و ۱۷)؛ تغییر ساختار خانواده (کد ۷)؛ سست شدن پیوندها و ارتباطات فامیلی (کدهای ۱۲ و ۲۵)؛ بزهکاری والدین (کد ۱۴)؛ نیاموختن شیوه بروز هیجانات و روابط عاطفی با همسر (کد ۱۷)	
کاهش باورهای دینی		کاهش باورهای دینی (کدهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۹، ۱۴، ۱۵، ۲۲) و کاهش پایبندی مذهبی (کدهای ۵، ۷، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۴)	۲۰
لذت‌طلبی ^۱		لذت‌طلب‌بودن (کدهای ۴، ۲۳) و تن‌دادن به لذت‌ها (کدهای ۷ و ۱۸)	۴
فرهنگ جامعه		فرهنگ: تغییر فرهنگ جامعه (کدهای ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۲۰)؛ دیدگاه‌های فمینیستی زنان (کدهای ۶ و ۷)؛ تغییر نقش‌های اجتماعی زن و مرد (کد ۱۵)؛ ازبین‌رفتن قبح عمل در جامعه (کدهای ۴، ۱۲، ۱۹)؛ رفتن از شهر کوچک به شهر بزرگ (کدهای ۱۲ و ۱۷)؛ تأثیرپذیری از الگوها (کدهای ۱۰ و ۲۴)؛ تعارض‌های اخلاقی و فرهنگی جامعه (کد ۱۲)؛ ارتباط مرد با خانواده‌هایی که سرپرست ندارند (کد ۱۳)؛ بافت فرهنگی بیرجند که اجازه ابراز عواطف به همسر را در جمع نمی‌دهد (کد ۱۷)	۳۵
تغییر ارتباط مداخته‌گر		مد و تظاهر: نشانه متجددبودن و عقب‌مانده‌نبودن (کدهای ۲ و ۶)، تظاهر به روشنفکری و تفکر باز (کدهای ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۷، ۱۹)؛ مد و تظاهر (کد ۲۰)؛ چشم‌وهم‌چشمی و مد شدن دوستی‌های اجتماعی (کدهای ۸، ۱۰، ۱۷)؛ روابط ضربدردی (کد ۸)	
		اختلاط زن و مرد: رعایت نکردن حریم و حدود در روابط با فامیل و آشنایان (کد ۱)؛ اختلاط زن و مرد در محیط تحصیل و کار (کدهای ۴، ۶، ۱۷)؛ فشارهای محیط کار (کدهای ۶ و ۲۳)؛ رعایت نکردن پوشش مناسب توسط زنان در جامعه (کد ۱۴)	
مدرنیته و رسانه‌ها		مدرنیته (کدهای ۱، ۲، ۵، ۸، ۹، ۱۰)؛ رسانه‌های نوین (کدهای ۳، ۴، ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۷، ۱۹)؛ شبکه‌های اجتماعی (کدهای ۱۴، ۲۰، ۲۱)؛ ارتباطات فضای مجازی به‌ویژه تلگرام (کدهای ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۸)؛ ماهواره (کدهای ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۵)؛ صداوسیما (کدهای ۱۳ و ۲۲)	۲۸
فشارهای اقتصادی		نبود حمایت مالی مرد از زن (کد ۵)؛ اشتغال طولانی‌مدت مردان (کد ۱۵)؛ اشتغال طولانی‌مدت زن و مرد (کد ۴)؛ کد ۱۲؛ مشکلات معیشتی زنان بیوه و دارای فرزند (کد ۱۸)؛ استقلال مادی خانم‌ها (کد ۷)؛ کد ۲۲	۹
ویژگی‌های شخصیتی		بلوغ‌نیافتگی؛ بلوغ‌نیافتگی شناختی (کدهای ۱، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۳)؛ بلوغ‌نیافتگی عاطفی (کدهای ۱، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۹، ۲۰)؛ بلوغ‌نیافتگی اجتماعی (کدهای ۱۳ و ۱۹)؛ تنوع‌طلبی؛ تنوع‌طلبی در هر دو جنسیت (کدهای ۱، ۲، ۴، ۸، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۲۱)؛ تنوع‌طلبی بیشتر در آقایان (کد ۷)؛ کد ۱۷)؛ سبک دلبستگی ناایمن (کد ۳)؛ کد ۷)؛ کد ۱۲)؛ کد ۱۳)؛ کد ۱۶)؛ کد ۱۸)؛ کد ۲۱)؛ بی‌وفایی و پیمان‌شکنی (کدهای ۱، ۶، ۱۰، ۱۴، ۲۰، ۲۱)؛ اعتمادبه‌نفس پایین (کدهای ۷، ۱۵، ۲۱)؛ عزت‌نفس پایین (کدهای ۱۱، ۱۷)؛ شخصیت‌نمایشی (کدهای ۲، ۱۱)؛ برخوردار نبودن از مهارت‌های ارتباطی (کدهای ۱۰، ۲۴)؛ نداشتن قدرت نه گفتن (کدهای ۱۱، ۱۵)؛ استرس زیاد (کد ۱۲)؛ شخصیت منفعل (کد ۱۱)؛ احساس حقارت شدید (کد ۱۱)؛ کمبود خودکنترلی (کد ۲۱)؛ مصرف مواد مخدر (کد ۲۱)	۶۶
مسائل جنسی		اعتیاد به روابط جنسی (کدهای ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۵)؛ ناتوانی جنسی همسر (کدهای ۵، ۶، ۷، ۱۲، ۱۵)؛ تنوع‌طلبی جنسی مردان (کدهای ۳، ۶، ۸، ۱۵)؛ نیاز جنسی بالاتر مردان (کدهای ۷، ۱۶، ۱۷)؛ تماشای فیلم‌های پورنوگرافی (کد ۱۵)	۲۹

عوامل	کد محوری	کدهای باز	فراوانی
		۱۲؛ فانتزی‌های جنسی فرد که محقق نمی‌شوند (کدهای ۱۵، ۲۵)؛ سردمزاجی زن (کد ۱۶)؛ بیماری، بارداری یا استراحت مطلق زن (کد ۱۹)؛ مورد سوءاستفاده جنسی قرارگرفتن در کودکی (کد ۱۹)؛ نبود صمیمیت جنسی بین زوجین (کد ۲۰)	
مشکلات شخصیتی		شخصیت دوقطبی (کد ۳؛ کد ۱۵؛ کد ۱۷)؛ افسردگی (کد ۲؛ کد ۳؛ کد ۶؛ کد ۱۲)؛ طرحواره‌های ناسازگار (کد ۱۱؛ کد ۱۷؛ کد ۱۸؛ کد ۲۰)؛ شخصیت وابسته (کد ۲؛ کد ۶؛ کد ۱۱)؛ وسواسی (کد ۱۲؛ کد ۱۶؛ کد ۱۸)؛ شخصیت مرزی (کد ۲؛ کد ۷)؛ شخصیت ضداجتماعی (کد ۲؛ کد ۶)؛ اضطراب (کد ۱۲)؛ شخصیت هیستریک (کد ۲)؛ شخصیت پارانویید (کد ۲۱)	۲۴
برآورده‌نشدن نیازها در خانواده		برآورده‌نشدن نیاز عاطفی خانم‌ها (کدهای ۱، ۲، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۷)؛ برآورده‌نشدن نیاز عاطفی هردو جنس (کد ۶)؛ واقف‌نبودن خانم‌ها به وظایفشان (کد ۱۳)؛ اشتغال زیاد خانم‌ها به مسائل فرزندان و غفلت از همسر (کد ۱۳)؛ بی‌توجهی و ارتباط نامحترمانه با همسر (کد ۱۳)؛ آرامش‌نداشتن و برطرف‌نشدن خستگی‌ها و تنش‌ها در محیط خانه (کد ۱۴)؛ برآورده‌نشدن نیاز مرد به تحسین، تقدیر و توجه (کد ۱۶)؛ عدم‌حضور یا فوت شوهر (کد ۱۸)؛ طلاق عاطفی (کد ۱۹؛ کد ۲۰؛ کد ۲۱)؛ دریافت‌نکردن تأیید از همسر (کد ۲۱)	۲۲
نارضایتی از ازدواج		نارضایتی از ازدواج (کدهای ۱، ۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۱)؛ ازدواج اجباری (کدهای ۳، ۶، ۱۱، ۱۷، ۱۹، ۲۴)؛ مقایسه همسر با دیگران و ایجاد نارضایتی (کد ۱۳)؛ اخلاق بد همسر و ایجاد نارضایتی از ازدواج (کد ۲۱)	۱۹
فرار از تعارض‌های خانوادگی		فرار از تعارض‌های داخل خانه (کدهای ۱، ۶، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۹، ۲۰، ۲۱)؛ فرار از تعارض ناشی از حساسیت بیش‌ازحد زن به ارتباط همسر با سایر خانم‌ها (کد ۱)؛ دوری از اختلاف با همسر (کد ۶)؛ دوری از تعارض و تنش ناشی از همسر بسیار کنترل‌کننده (کد ۲۰)	۱۴
ماهیت شغل همسر		دوربودن همسر به دلیل شرایط شغلی (کدهای ۱، ۴، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۱) و تنهاماندن طولانی‌مدت (کد ۱۰)	۱۲
بحران میانسالی و کاشانه خالی		بحران میانسالی (کدهای ۳، ۶، ۱۱، ۱۴، ۲۰، ۲۱)؛ کاشانه خالی (کدهای ۱، ۶، ۹، ۱۰، ۱۵)	۱۱
سردی زندگی		فاصله احساسی عاطفی میان زوجین (کدهای ۵، ۹، ۱۰، ۱۱)؛ قهرهای طولانی‌مدت زوجین (کدهای ۱ و ۴)؛ یکنواختی زندگی (کدهای ۱۲ و ۱۵) و نبود صمیمیت و محبت کافی در خانواده (کدهای ۱۲ و ۲۲)	۱۰
ازدواج در سنین پایین و ناپختگی		ازدواج زودهنگام (کدهای ۶، ۱۲، ۱۳، ۱۶، ۱۷)؛ ناپختگی در زمان ازدواج (کدهای ۱۱، ۱۵ و ۲۰)	۸
انتقام از همسر		انتقام از همسر (کدهای ۷، ۱۳، ۱۵، ۱۹) و انتقام زنان از مردان (کدهای ۸، ۱۲، ۲۱)	۷

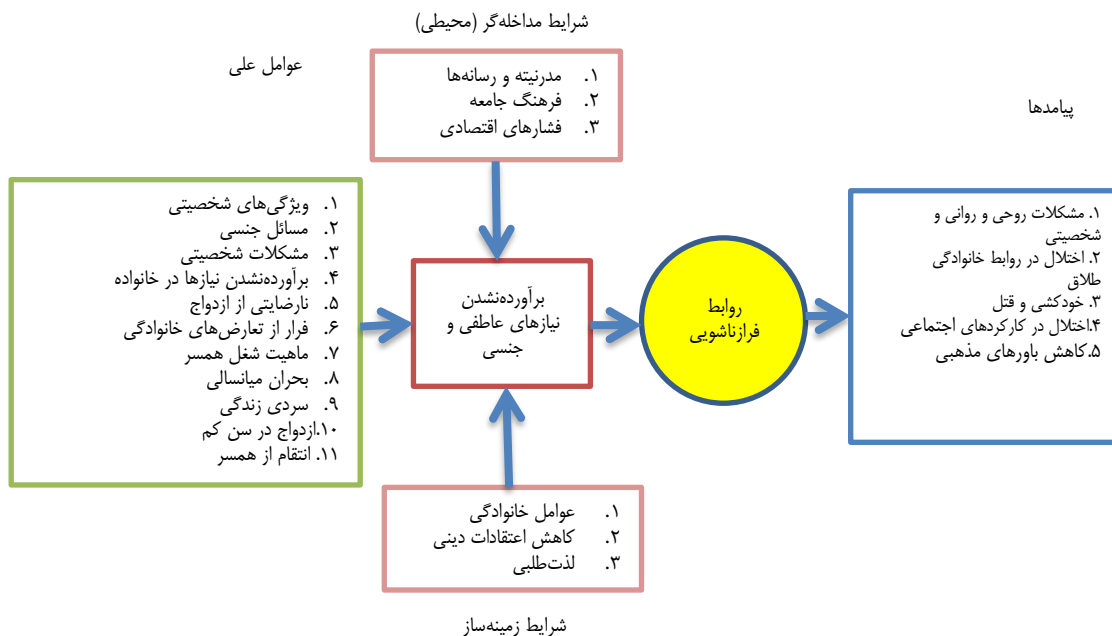
سؤال ۲: «درگیری در ارتباط فرازنانشویی چه پیامدهایی برای افراد داشته است؟»

با توجه به مصاحبه‌های انجام‌شده، بیشتر مشاوران پیامدهایی از جمله طلاق، مشکلات روحی و روانی و شخصیتی، اختلال در کارکردهای اجتماعی، شغلی، تحصیلی، اختلال در روابط خانوادگی، خودکشی، قتل و... را مطرح کرده‌اند که در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- کدهای باز، محوری و اولویت بندی پیامدهای روابط فراژانشویی

ردیف	کد محوری	کدهای باز	فراوانی
۱	مشکلات روحی، روانی و شخصیتی	احساس گناه (کدهای ۱، ۲، ۳، ۵، ۶، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۱)؛ افسردگی (کدهای ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹)؛ پشیمانی (کدهای ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۱)؛ خشم (کدهای ۱، ۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۱)؛ بی‌قراری (کدهای ۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۱)؛ ناکامی (کدهای ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۹)؛ درگیری ذهنی (کدهای ۷، ۱۰، ۲۳)؛ ازدست رفتن هویت (کدهای ۱، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۹)؛ احساس پوچی و بی‌ارزشی (کدهای ۲ و ۱۴)؛ از بین رفتن عزت و اعتماد به نفس (کدهای ۱ و ۷) و از بین رفتن حیثیت و شخصیت فرد (کد ۱۵)	۹۴
۲	اختلال در روابط خانوادگی	خشونت در خانواده (کدهای ۶، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱)؛ سوءظن (کدهای ۵، ۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۹، ۲۱)؛ احساس بی‌اعتمادی و شک (کدهای ۷، ۱۸، ۲۱)؛ از هم گسیختگی خانواده و رها شدن فرزندان (کدهای ۱۲، ۱۵، ۱۹)؛ فروپاشی زندگی (کدهای ۱ و ۳)؛ تردید و دودلی در ادامه داشتن روابط (کد ۱)؛ آسیب در تربیت فرزندان (کد ۱۳)؛ اختلال در روابط خانوادگی (کد ۷)	۳۶
۳	طلاق	طلاق (کدهای ۲، ۴، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۵)	۱۹
۴	خودکشی و قتل	خودکشی و تهدید به آن (کدهای ۱، ۲، ۵، ۷، ۸، ۱۱، ۱۲ و ۱۴)؛ قتل (کدهای ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۲۰، ۲۳ و ۲۴)	۱۸
۵	اختلال در کارکردهای اجتماعی، شغلی و تحصیلی	اختلال در کارکردهای اجتماعی (کدهای ۱، ۶، ۷، ۸، ۹)؛ اختلال در کارکردهای شغلی (کدهای ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳) و اختلال در کارکردهای تحصیلی (کدهای ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۰ و ۲۲)	۱۴
۶	کاهش باورهای مذهبی	احساس دور بودن از خداوند (کدهای ۱، ۱۴ و ۲۳)	۳

همچنین در این پژوهش چگونگی و ماهیت ارتباط همه مقوله‌های به دست آمده با هم، شامل شرایط زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر، عوامل علی و پیامدهای روابط فراژانشویی، بر مبنای روش نظریه داده بنیاد بررسی، و الگوی زیر ارائه شد.

شکل ۱- الگوی شرایط زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر، عوامل علی و پیامدهای روابط فرازناشویی
بر مبنای نظریه داده‌بنیاد

سؤال ۳: «در مواجهه با روابط فرازناشویی چه اقداماتی مفید است و مؤثر واقع می‌شود؟»
مهم‌ترین راهکاری که بیشتر مصاحبه‌شوندگان بر آن تأکید داشتند، استفاده زوجین از خدمات مشاوره‌ای در هنگام بروز تعارض‌ها و حل‌وفصل به‌موقع اختلافات بود (با فراوانی ۱۶). مشاوران معتقدند در صورتی که اختلافات همسران به‌موقع و با استفاده از خدمات تخصصی روان‌شناختی حل شود و از ایجاد فاصله عاطفی میان زوجین و سردی در روابط جنسی جلوگیری شود، روابط فرازناشویی به میزان زیادی کاهش خواهند یافت. مهم‌ترین راهکار آموزشی در زمینه کاهش روابط فرازناشویی از نظر مشاوران آموزش مهارت‌های زناشویی، اجتماعی و جنسی (با فراوانی ۲۲) و مهم‌ترین راهکار اجتماعی و فرهنگی در این خصوص از نظر آنان، فرهنگ‌سازی شبکه‌های اجتماعی و وسایل ارتباط جمعی (با فراوانی ۴) است.

جدول ۳- فراوانی راهکارهای درمانی و مشاوره، آموزشی و اجتماعی و فرهنگی در خصوص کاهش روابط فراژناشویی

فرآوانی	راهکار	انواع راهکارها	
۱۶	استفاده زوجین از خدمات مشاوره‌ای در هنگام بروز تعارض و حل و فصل به موقع اختلافات	راهکارهای درمانی و مشاوره	
۵	زوجین		
۵	درمان دارویی		
۴	مشاوره قبل از ازدواج		
۴	کاردرمانی		
۴	طرحواره‌درمانی		
۳	بخشش‌درمانی		
۲	اعتمادسازی و افزایش عزت‌نفس		
۲	تعیین یک روان‌شناس همراه در فرایند طلاق		
۱	داشتن یک تیم قوی مشاوره در سه منطقه شهر و هماهنگی در جمع‌آوری اطلاعات		
۲۳	آموزش مهارت‌های زناشویی، اجتماعی و جنسی به زوجین	راهکارهای آموزشی	
۹	آموزش جنسی قبل از ازدواج		
۳	آموزش فرزندپروری		
۲	آموزش خودکنترلی و مدیریت رفتار		
۲	آموزش استفاده درست از شبکه‌های اجتماعی		
۲	آموزش جنسی در دوران کودکی		
۱	آموزش آموزه‌های دینی		
۱	آموزش ایجاد و حفظ شادی و نشاط در خود و خانواده		
۴	فرهنگ‌سازی شبکه‌های اجتماعی و وسایل ارتباط جمعی		راهکارهای اجتماعی و فرهنگی
۲	تقویت آموزه‌های دینی		
۲	افزایش نشاط اجتماعی و تأسیس تفرجگاه‌های بیشتر در سطح شهر		
۲	تغییر نگرش جوانان به ازدواج		
۲	برطرف کردن نگرش منفی به صیغه		
۱	تقویت عفاف و حجاب در جامعه		
۱	افزایش تاب‌آوری		
۱	افزایش ثبات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی		
۱	افزایش اشتغال و رفع بیکاری		
۱	مهاجرت و تغییر محل سکونت		
۱	ارائه و معرفی الگوهای رفتاری مناسب به خانواده‌ها		

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه کیفی حاضر به روش پژوهش داده‌بنیاد نشان داد مهم‌ترین عامل درگیری افراد در روابط فراژناشویی، برآورده نشدن نیازهای عاطفی و جنسی از سوی همسر است. ویژگی‌های شخصیتی، مسائل جنسی،

مشکلات شخصیتی، برآورده‌نشدن نیازها در خانواده، نارضایتی از ازدواج، فرار از تعارض‌های خانوادگی، ماهیت شغل همسر، بحران میانسالی، سردی زندگی، ازدواج در سن کم و انتقام از همسر در روابط فرازنشویی نقش علی و تأثیرگذار دارند و عوامل خانوادگی، کاهش اعتقادات دینی و لذت‌طلبی و نیز مدرنیته و رسانه‌ها، فرهنگ جامعه و فشارهای اقتصادی به‌عنوان شرایط زمینه‌ساز و مداخله‌گر، زمینه‌درگیری زوجین را در روابط فرازنشویی فراهم می‌سازند. همچنین روابط فرازنشویی پیامدهایی مانند مشکلات روانی و شخصیتی، اختلال در روابط خانوادگی، طلاق، خودکشی و قتل، اختلال در کارکردهای اجتماعی و کمرنگ‌شدن باورهای مذهبی برای افراد در پی دارد.

مشاوران معتقدند رضایت جنسی و تأمین نیازهای جنسی توسط همسر از عواملی است که در پیشگیری از روابط فرازنشویی نقشی تعیین‌کننده دارد. نتایج پژوهش‌ها نیز بر نقش مهم رضایت جنسی در سازگاری زنانشویی میان زوجین تأکید می‌کنند (برای مثال دیوی، ۲۰۲۰؛ روتاگومیرا و بیلی، ۲۰۱۸؛ بابایی، ۱۳۹۷) و رابطه منفی سازگاری زنانشویی با درگیری زوجین در روابط فرازنشویی نیز مشخص شده است (کمال‌جو و همکاران، ۱۳۹۵)؛ بنابراین تأمین‌نشدن نیازهای جنسی توسط همسر، از عوامل مؤثر در درگیری فرد در روابط فرازنشویی است (همسو با پژوهش‌های فاتح، ۱۳۹۴؛ گیتار و همکاران، ۲۰۱۶؛ اوکانر، پیسانسکی، تیگ، فراکر و فینبرگ، ۲۰۱۴). عامل اساسی دیگر برآورده‌نشدن نیازهای عاطفی توسط همسر است. البته بر مبنای نتایج پژوهش‌ها به‌نظر می‌رسد در این زمینه میان زنان و مردان تفاوت‌هایی وجود دارد. برای زنان در روابط فرازنشویی احساسات و عواطف اولویت دارد و نارضایتی عاطفی، عامل اصلی گرایش زنان به روابط فرازنشویی محسوب می‌شود (باس، ۲۰۱۸)؛ درحالی‌که برای مردان، گرایش‌های جنسی عامل مهم‌تری است (میلار، ۲۰۱۷). بر مبنای نتایج سایر پژوهش‌ها نیز رابطه عاطفی و صمیمیت زوجین عاملی اساسی برای تعهد زنانشویی است (محمدی، حیدرنیا و عباسی، ۱۳۹۵) و میان ارتباط عاطفی و عاشقانه زوجین با یکدیگر و درگیری آنان در روابط فرازنشویی رابطه منفی وجود دارد (فلاحیان، میکاییلی و یوسفی مریدانی، ۱۳۹۸).

بر مبنای نتایج پژوهش حاضر، یکی از مهم‌ترین عوامل زمینه‌ساز روابط فرازنشویی، مدرنیته و رسانه‌ها هستند که با نتایج پژوهش‌های بسیاری از جمله روستایی، بدیهی زراعتی، پوراکیبران و رجب‌زاده (۱۳۹۵)، شجاعی جشوقانی، احمدی، جزایری و اعتمادی (۱۳۹۶)، کمال‌جو و همکاران (۱۳۹۵)، عجم (۱۳۹۵)، عبدالملکی، اعظم‌زاده و قاضی‌نژاد (۱۳۹۴)، مردانی (۱۳۹۴)، فاتح (۱۳۹۴) و اسمیت، هال و جاستین دیگل (۲۰۱۰) همسو است. پیگیری نیازهای جنسی و هرزه‌نگاری در اینترنت زمینه‌ساز درگیری افراد در روابط فرازنشویی است (فرون، لاسیر، سابورین و براسارد، ۲۰۱۷). همچنین امروزه شبکه‌های اجتماعی، فضایی در دسترس برای دریافت حمایت اجتماعی و عاطفی فراهم ساخته‌اند و افرادی که از توجه و محبت کافی در کانون خانواده برخوردار نیستند ممکن است در ابتدا با هدف کسب حمایت عاطفی به‌سادگی جذب این فضا شوند و در پی آن در روابط فرازنشویی نیز درگیر شوند.

عوامل خانوادگی (همسو با پژوهش‌های کیونا و همکاران، ۲۰۱۴؛ حجت‌خواه، محمدی و ولدبگی، ۱۳۹۵) و فرهنگ جامعه (همسو با پژوهش‌های باران‌اولادی، اعتمادی، احمدی و فاتحی‌زاده، ۲۰۱۶؛ کروکی، ۲۰۱۳؛

جکمن، ۲۰۱۵) نیز از سایر عوامل تأثیرگذار بر روابط فرازناشویی هستند. زمانی که فرد در معرض تجارب روابط فرازناشویی اعضای خانواده، دوستان، همکاران و آشنایان درگیر در روابط فرازناشویی قرار می‌گیرد و از جزئیات روابط آنان مطلع می‌شود، ناخواسته نگرش نسبت به این مسئله تغییر می‌کند، قبح عمل در ذهن او کم می‌شود و ممکن است آن را تجربه‌ای معمول و بهنجار ببیند. از این رو خانواده و اطرافیان با فراهم آوردن شرایط برای اندیشیدن فرد به این روابط ممکن است زمینه سوق دادن افراد را به سمت برقراری این نوع روابط فراهم کنند. کاهش باورهای دینی و پایبندی‌های مذهبی از سایر موارد زمینه‌ساز روابط فرازناشویی است (همسو با پژوهش‌های کریمی، ۱۳۹۴؛ فاتح، ۱۳۹۴؛ زیویدو و آشر، ۲۰۱۸). افراد دیندار به همسر و زندگی خانوادگی خود احساس مسئولیت و تعهد بیشتری دارند (شهریاری‌پور، نجفی، امین بیدختی، رئوفی و مرادی، ۱۳۹۶). همچنین میان دینداری افراد و تقید به آموزه‌های مذهبی با سازگاری زناشویی رابطه مثبت وجود دارد (خوش‌فر و ایلواری، ۱۳۹۴)؛ بنابراین دینداری به اشکال مختلف از جمله به‌وسیله ایجاد حس تعهد بیشتر به همسر و سازگاری زناشویی بیشتر زمینه‌گیری افراد در روابط فرازناشویی را کاهش می‌دهد. فشارهای اقتصادی (همسو با پنجه‌بند و عنایت، ۱۳۹۵) و لذت‌طلبی و تن‌دادن به لذت‌ها نیز از سایر عوامل مؤثر در گرایش افراد به روابط فرازناشویی هستند. زمانی که فرهنگ لذت‌طلبی که اغلب تحت تأثیر فرایندهای جهانی‌سازی است، در جامعه‌ای گسترش یافت، نگرش‌ها و رفتارهای مادی‌گرایانه، فردگرایانه و منفعت‌طلبانه بر افراد حاکم می‌شود. چنین افرادی فقط در پی لذت‌طلبی‌های جسمانی از جمله تنوع‌طلبی و لذت‌طلبی جنسی خود هستند و به تعهد به همسر و پایبندی به خانواده بهایی نمی‌دهند (فیروزجائیان و قدیری، ۱۳۹۶).

همچنین بر مبنای نتایج، یکی از مهم‌ترین عوامل علی در روابط فرازناشویی ویژگی‌ها و مشکلات شخصیتی افراد است. افراد متأهل دارای رابطه فرازناشویی در مقایسه با افراد متأهل فاقد این روابط، دارای هوش اخلاقی کمتری هستند. همچنین در این افراد، سبک دلبستگی ایمن و اجتنابی کمتر و سبک دلبستگی اضطرابی-دوسوگرا بیشتر مشاهده می‌شود (نریمان، آقایی و فرهادی، ۱۳۹۷). طرحواره‌های آسیب‌پذیری، ایثارگری و صمیمیت نیز با درگیری افراد در روابط فرازناشویی رابطه مثبت دارند (بختیاری، حسینی، عارفی و افشاری‌نیا، ۱۳۹۸). نقش ویژگی‌ها و مشکلات شخصیتی در درگیری افراد در روابط فرازناشویی در پژوهش‌های متعددی از جمله شهیداد (۱۳۹۶)، خاکپور (۱۳۹۵)، اسکندری، هادی، سهرابی، معتمدی و فرخی (۱۳۹۵)، حسینی (۱۳۹۵)، رجبی (۱۳۹۵)، عنایت غلام‌پور، عبدالله‌زاده، امیرشاهی و ثناگو (۱۳۹۶)، چهارز ابوالحسنی (۱۳۹۵) لک، یونسی و دولتشاهی (۱۳۹۳) و برور، هانت، جیمز و آبل (۲۰۱۵) تأیید شده است.

برآورده‌نشدن نیازها در خانواده (همسو با پژوهش‌های فاتح، ۱۳۹۴؛ براوو و لمپکین، ۲۰۱۰)، نارضایتی از ازدواج (همسو با پژوهش‌های پنجه‌بند و عنایت، ۱۳۹۵؛ فاتح، ۱۳۹۴، مارین، کریستنسن و اتکینز، ۲۰۱۴؛ مارتینز و همکاران، ۲۰۱۶)، فرار از تعارض‌های خانوادگی (همسو با پژوهش‌های براوو و لمپکین، ۲۰۱۰؛ آوبرام و آمیچای-همبرگر، ۲۰۰۵) و ماهیت شغل همسر عوامل عمده‌ای هستند که در روابط فرازناشویی نقش علی دارند. بحران میانسالی و کاشانه خالی و سردشدن زندگی نیز به‌عنوان عاملی تعیین‌کننده مورد تأکید مشاوران است که با پژوهش‌های پنجه‌بند و عنایت (۱۳۹۵)، حدادی، انصاری‌نژاد، آقاجانی و خالقی اصفهانی (۱۳۹۵) و

بالدراما-دریین و همکاران (۲۰۱۷) همسو است. بحران میانسالی دوره‌ای از تحولات شناختی عاطفی است که مشخصه ویژه آن میل قوی به تغییر است. افراد واکنش‌های مختلفی به بحران میانسالی دارند، اما غالباً به دلیل این ذهنیت که نیمی از زندگی‌شان سپری شده است و مرگ را نزدیک می‌بینند، ناآرام می‌شوند و تغییراتی در نگرش آن‌ها به زندگی و احساسات و رفتارشان ایجاد می‌شود. افراد دچار بحران میانسالی ممکن است نسبت به شغل یا شریک زندگی خود احساس ملالت کنند و برای ایجاد تغییر در این موارد، میلی قوی احساس کنند؛ تغییراتی که بسیاری اوقات نسنجیده و آسیب‌رسان هستند و روابط فرازنشویی یکی از آن‌ها است. افرادی که بحران میانسالی را تجربه می‌کنند، گاهی با افرادی ارتباط برقرار می‌کنند که از خودشان بسیار جوان‌تر هستند و با این کار به صورت ناخودآگاه برای مبارزه با مرگ و انکار آن تلاش می‌کنند. گاهی افراد میانسال شریک جدیدی برای زندگی‌شان انتخاب می‌کنند تا احترام، توجه و دلسوزی بیشتری را تأمین کنند.

ازدواج در سنین پایین و ناپختگی عامل مؤثر دیگری است که با نتایج پژوهش فاتح (۱۳۹۴) همسو است. هنگامی که یکی از زوجین به دلیل ناپختگی در مهارت‌های ارتباطی ضعیف باشد، نمی‌تواند ارتباط مطلوبی با همسرش برقرار کند. ایجاد تعارض و سردشدن رابطه با همسر، به ایجاد حس تنهایی، درک‌نشدن و طردشدن از سوی همسر منجر می‌شود و همین احساسات و نیازهای برآورده‌نشده، فرد را به سمت ایجاد ارتباط با شخصی دیگر سوق می‌دهد. عامل دیگری که ذکر شد انتقام از همسر بود که با پژوهش حدادی و همکاران (۱۳۹۵) همسو است. زمانی که یکی از زوجین به رابطه فرازنشویی عاطفی و جنسی مبادرت می‌کند، ممکن است همسر او نیز با انگیزه ایجاد حس حسادت و انتقام‌جویی از همسر پیمان‌شکن خود به رابطه فرازنشویی روی آورد.

پیامدهای روابط فرازنشویی عبارت‌اند از: مشکلات روحی و روانی (همسو با پژوهش‌های کمالی، عامری، خسروی و رضایی، ۱۳۹۷؛ باربارو، فام و شاپلفورد، ۲۰۱۵)، اختلال در روابط خانوادگی (همسو با پژوهش‌های رضایی، ۱۳۹۰؛ شای، ۲۰۱۰)، طلاق (همسو با پژوهش‌های هاوکینس، ویلوبای و دوهرتی، ۲۰۱۲؛ آلن و اتکینز، ۲۰۱۲)، خودکشی و قتل (همسو با پژوهش پنجه‌بند و عنایت، ۱۳۹۵)، متلاشی‌شدن شخصیت (همسو با پژوهش کمالی و همکاران، ۱۳۹۷)، اختلال در کارکردهای اجتماعی، شغلی و تحصیلی (همسو با پژوهش رضایی، ۱۳۹۰)، کاهش باورهای دینی و احساس بی‌ایمانی و دوری از خداوند و لجبازی یا انتقام (باربارو و همکاران، ۲۰۱۵). این پیامدها علاوه بر خود فرد، همسر و فرزندان او را نیز متأثر و دچار مشکل می‌سازند و برای زنان آسیب‌دیده از روابط فرازنشویی همسر، پیامدهایی نظیر افزایش مشکلات در زندگی، آشفتگی ذهن و نابسامانی در کارکردهای ارتباطی به‌همراه دارند (امانی، خالق‌پناه و محمدی، ۱۳۹۸). از طرفی روابط فرازنشویی با تبدیل کردن فضای خانواده به فضایی سرد و پر از تعارض، تنش و پرخاشگری و حاکم‌ساختن جو بی‌اعتمادی، تربیت صحیح و سلامت روان‌شناختی فرزندان را نیز دچار مشکل می‌سازد و در صورتی که به طلاق والدین منجر شود، فرزندان باید عواقب متعدد آن را نیز متحمل شوند (صمدی کاشان، پورقناد و زمانی زارچی، ۱۳۹۸). از آنجا که روابط فرازنشویی بر سلامت روان‌شناختی همه اعضای خانواده آثار منفی گسترده‌ای می‌گذارد، توجه ویژه به پیشگیری از بروز آن و درمان افراد درگیر اهمیت بسیار زیادی دارد.

در پژوهش حاضر، برخی عوامل به‌عنوان عوامل مؤثر در بروز روابط فرازنشویی مطرح شدند که پژوهش‌های

پیشین به آن‌ها نپرداخته‌اند یا کمتر پرداخته‌اند. از جمله نقش مؤثر سال‌های کودکی فرد، به‌ویژه نقش پدر و تأثیر بزهکاری، بی‌بندوبار بودن، بی‌وفایی و ازدواج مجدد پدر بر درگیری فرزندان در روابط فرازناشویی در بزرگسالی نیز مطرح شد. توسعه نگرش‌ها و دیدگاه‌های فمینیستی در زنان، ارتباط مردان با خانواده‌هایی که زنان سرپرست خانواده هستند، مدشدن و ترویج فرهنگ دوستی‌های اجتماعی و تعبیر از روابط فرازناشویی و مبادرت به آن به‌عنوان نوعی دوستی اجتماعی نیز مطرح شدند. از ویژگی‌های شخصیتی، خصوصیات بلوغ نیافتگی شناختی، عاطفی و اجتماعی، داشتن شخصیت نمایشی، شخصیت منفعل و نداشتن قدرت نه‌گفتن و احساس حقارت نیز به‌عنوان عوامل مؤثر در روابط فرازناشویی مطرح شدند. در زمینه مسائل جنسی نیز اعتیاد افراد به روابط جنسی و داشتن فانتزی‌های جنسی که در روابط با همسر محقق نمی‌شوند، به‌عنوان عوامل مؤثر ذکر شدند. اشتغال زیاد زنان با مسائل فرزندان و صرف وقت زیاد با آنان که موجب برآورده‌نشدن نیازهای مردان به توجه و تقدیر در خانواده می‌شود، مقایسه همسر خود با دیگران که به ایجاد احساس نارضایتی در افراد می‌انجامد، برقراری رابطه فرازناشویی برای فرار از فشار و تنش همسری بسیار کنترل‌کننده، تنهاماندن طولانی مدت افراد و دوری از همسر به دلایل مختلف از جمله ماهیت شغل همسر نیز از یافته‌های نوین پژوهش حاضر است و لازم است به این عوامل در پیشگیری از ایجاد روابط فرازناشویی و درمان افراد درگیر در این‌گونه روابط توجه ویژه‌ای صورت گیرد.

پژوهش حاضر با این محدودیت مواجه بود که با توجه به بافت فرهنگی پژوهش، بیشتر افراد درگیر در روابط زناشویی موضوع را امری بسیار محرمانه تلقی می‌کردند و حاضر به مصاحبه نبودند؛ بنابراین اطلاعات با مراجعه به مشاوران استان که در زمینه روابط فرازناشویی اطلاعات بسنده‌ای داشتند گردآوری شد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی در صورت امکان الگوی روابط فرازناشویی با مراجعه به افراد درگیر در این روابط و بررسی عمیق تجارب زیسته آنان تدوین شود.

در پژوهش حاضر، راهکارهای مشاوران برای مواجهه با پدیده روابط فرازناشویی و پیشگیری از آن و درمان افراد درگیر نیز پرسش شد. این راهکارها در سه دسته کلی راهکارهای درمانی و مشاوره‌ای، آموزشی، و اجتماعی-فرهنگی قابل‌دسته‌بندی هستند. استفاده زوجین از خدمات مشاوره‌ای در هنگام بروز تعارض و حل‌وفصل به‌موقع اختلافات زوجین، راهکاری است که در پیشگیری از روابط فرازناشویی نقش مؤثری خواهد داشت و مورد تأکید بسیار مشاوران است. لازم است زوجین جوان از اهمیت برآورده‌کردن نیازهای عاطفی و جنسی همسرانشان آگاه شوند و در این زمینه آموزش‌های لازم را دریافت کنند. ارائه خدمات مشاوره قبل از ازدواج به جوانان نیز می‌تواند راهگشا باشد. درمان دارویی، کاردرمانی، طرحواره‌درمانی و بخشش درمانی نیز از منظر مشاوران جزء راهکارهای درمانی مؤثر هستند. همچنین اعتمادسازی و افزایش عزت‌نفس افراد از مداخلاتی هستند که می‌توانند مؤثر باشد. تعیین یک روان‌شناس همراه در فرایند طلاق، راهکاری است که می‌تواند با حل‌وفصل تعارض‌های زوجین در طی این فرایند مانع از هم‌پاشیدگی کانون خانواده شود. همچنین مشاوران با توجه به بافت فرهنگی متفاوت در مناطق مختلف شهر بیرجند پیشنهاد دادند یک تیم قوی مشاوره در سه منطقه شهر و به‌صورت هماهنگ اطلاعات مربوط به روابط فرازناشویی مراجعان را گردآوری، ثبت،

تحلیل و بررسی کنند تا بتوانند راهکارهای متناسب با بافت ارائه دهند.

دسته دوم راهکارهای آموزشی هستند که مهم‌ترین آن‌ها آموزش مهارت‌های زناشویی و اجتماعی به زوجین است. همچنین مشاوران به آموزش جنسی زوجین قبل از ازدواج و آموزش جنسی در دوران کودکی تأکید داشتند. آموزش فرزندپروری، آموزش خودکنترلی و مدیریت رفتار، آموزش استفاده درست از شبکه‌های اجتماعی، و آموزش ایجاد و حفظ شادی و نشاط در خود و خانواده و سایر راهکارهای آموزشی مورد تأکید مشاوران بودند.

فرهنگ‌سازی به وسیله شبکه‌های اجتماعی و وسایل ارتباط جمعی و تقویت آموزه‌های دینی نیز از دیگر راهکارهای ارائه شده بود. به باور مشاوران می‌توان با ترویج و اشاعه باورهای دینی و همچنین افزایش حس مسئولیت‌پذیری، پابندی و تعهد زناشویی را در بین زوجین افزایش داد. تغییر نگرش جوانان به ازدواج، تقویت عفاف و حجاب در جامعه، افزایش تاب‌آوری، افزایش ثبات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، افزایش اشتغال و رفع بیکاری، مهاجرت و تغییر محل سکونت، ارائه و معرفی الگوهای رفتاری مناسب به خانواده‌ها از جمله راهکارهای اجتماعی و فرهنگی ارائه شده توسط مشاوران هستند. همچنین با توجه به اینکه بافت فرهنگی استان خراسان جنوبی و شهر بیرجند به گونه‌ای است که تاکنون به نشاط اجتماعی توجه زیادی نشده است، راهکارهای افزایش نشاط اجتماعی و تأسیس تفرجگاه‌های بیشتر در سطح شهر نیز مطرح شد. با توجه به تحلیل‌ها و نتایج، باید به اصلاح زمینه‌ها و شرایط مداخله‌گر یا محیطی مذکور اهتمام شود و در حد امکان سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب با هدف تأمین این مهم صورت پذیرد. همچنین ضروری است راهکارها و پیشنهادها ارائه شده توسط مشاوران در سیاست‌گذاری‌های کلان مورد توجه واقع شود.

منابع

- استراوس، ا.، و کوربین، ج. (۱۳۹۶). *مبانی پژوهش کیفی*. ترجمه ابراهیم افشار. تهران: نشر نی.
- اسکندری، ح.، هادی، س.، سهرابی، ف.، معتمدی، ع.، و فرخی، ن. ع. (۱۳۹۵). رابطه سبک‌های دلبستگی با تعهد زناشویی در افراد مرتکب بی‌وفایی زناشویی. *فصلنامه پژوهش‌های مشاوره*. ۱۵(۶۰)، ۴۲-۵۹.
- امانی، الف.، خالق‌پناه، ک.، و محمدی، الف. (۱۳۹۸). تجربه زیسته زنان آسیب‌دیده از روابط فرازناشویی همسر در شهر سمنان. *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*. ۹(۲)، ۲۷۲-۲۵۵.
- ایمان، م. ت.، و محمدیان، م. (۱۳۸۷). *روش‌شناسی نظریه بنیادی*. روش‌شناسی علوم انسانی. ۱۴(۵۶)، ۵۴-۳۱.
- بابایی، الف. (۱۳۹۷). پیش‌بینی تعارضات زناشویی زنان درگیر خشونت خانگی براساس طرحواره‌های جنسی، عملکرد جنسی و رضایت جنسی. *روان‌پرستاری*. ۶(۵)، ۲۴-۱۶.
- بختیاری، الف.، حسینی، س. الف.، عارفی، م.، و افشاری‌نیا، ک. (۱۳۹۸). مدل علی روابط فرازناشویی براساس سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه: نقش واسطه‌ای صمیمیت زناشویی و سبک‌های عشق‌ورزی. *آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران*. ۷(۲)، ۲۵۸-۲۴۵.
- پنجه‌بند، س. ی.، و عنایت، ح. (۱۳۹۵). فرایند شکل‌گیری رابطه فرازناشویی از نگاه مردان. *ارمغان دانش*. ۲۱(۸)، ۸۴۵-

جاویدنیا، ن. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و میزان رضایت زناشویی در زنان غیرمتمهد مراجعه کننده به مرکز مشاوره شهرستان گرمسار. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبایی.

چهارز ابوالحسنی، م. (۱۳۹۵). رابطه تعارضات زناشویی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با نگرش به روابط فرازناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

حدادی، س.، انصاری نژاد، ن.، آقاجانی، ط.، و خالقی اصفهانی، الف. (۱۳۹۵). رابطه عوامل روانی و اجتماعی با نگرش نسبت به بی‌وفایی زنان و مردان متأهل در شهر تهران. *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*. ۲(۵)، ۱۵۲-۱۳۵.

حسینی، س. ح. (۱۳۹۵). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دلبستگی با نگرش به روابط فرازناشویی در زوجین شهر بستک. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه هرمزگان.

حجت خواه، س. م.، محمدی، م.، و ولدبیگی، پ. (۱۳۹۵). رابطه سبک‌های دلبستگی، ویژگی‌های شخصیتی و بخشودگی با نگرش به روابط فرازناشویی در متأهلین شهر کرمانشاه. *مطالعات اجتماعی-روان‌شناختی زنان*. ۱۴(۴)، ۲۲۸-۲۰۹.

خاکپور، س. (۱۳۹۵). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی، عامل‌های شخصیت با نگرش مثبت نسبت به بی‌وفایی در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. دانشگاه فردوسی مشهد.

خوش فر، غ. ر.، و ایلواری، م. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین دینداری با سازگاری زناشویی (مطالعه موردی: زنان متأهل ساکن شهر گرگان). *علوم اجتماعی*. ۲۲(۶۸)، ۲۲۷-۱۹۳.

روستایی، م.، بدیهی زراعتی، ف.، پوراکیبران، الف.، و رجب‌زاده، ز. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر رسانه‌های نوپدید (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) بر خیانت عاطفی زوجین و عوامل مؤثر بر آن. *اصول بهداشت روانی*. ۱۸(۷۵)، ۴۲۳-۴۱۹.

رجبی، الف. (۱۳۹۵). تبیین روابط ساختاری بین سبک دلبستگی، رضایت از زندگی و تمایل به روابط فرازناشویی در زنان دانشجوی دانشگاه شهر قدس. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس.

رضایی، م. (۱۳۹۰). رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سبک دلبستگی با تمایل به روابط فرازناشویی در زوجین. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه تربیت مدرس.

شجاعی جشوقانی، ر.، احمدی، س. الف.، جزایری، ر. الف.، و اعتمادی، ع. (۱۳۹۶). شناسایی و مقایسه آسیب‌های برآمده از فضای مجازی در روابط بین زوجین (مطالعه موردی در شهر اصفهان). *خانواده‌پژوهی*. ۱۳(۵۲)، ۵۶۸-۵۵۱.

شهریاری پور، ر.، نجفی، س.، امین بیدختی، ع. الف.، روفی، م.، و مرادی، ف. (۱۳۹۶). نقش دینداری و مسئولیت‌پذیری در پیش‌بینی تعهد زناشویی دانشجویان. *پژوهش‌های مشاوره*. ۱۶(۶۳)، ۱۴۵-۱۲۶.

شهیداد، ع. (۱۳۹۶). رابطه بین سبک دلبستگی، کیفیت زندگی و توجیه روابط فرازناشویی. *مطالعات روان‌شناسی و علوم*

تربیتی. (۱/۳)، ۷۶-۹۰.

صمدی کاشان، س.، پورقناد، م.، و زمانی زارچی، م. (۱۳۹۸). خیانت زناشویی: کاوشی در دیدگاه‌ها، عوامل و پیامدها. *رویش روان‌شناسی*. (۴/۸)، ۱۷۶-۱۶۵.

عبدالملکی، م.، اعظم‌آزاده، م.، و قاضی‌نژاد، م. (۱۳۹۴). رابطه استفاده از رسانه‌های جهانی و بازاندیشی مدرن با گرایش به روابط فرازناشویی در بین زوجین شهر قروه. *خانواده‌پژوهی*. (۴۳/۱۱)، ۳۳۳-۳۰۹.

عجم، ع. الف. (۱۳۹۵). تأثیر آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم ماهواره‌ای بر تعارض زناشویی و نگرش به خیانت زناشویی. *دوفصلنامه مطالعات اسلام و روان‌شناسی*. (۱۸/۱۰)، ۱۴۶-۱۲۵.

عنایت غلام‌پور، م.، عبدالله‌زاده، ح.، امیرشاهی، م.، و ثناگو، الف. (۱۳۹۶). ارتباط ویژگی‌های شخصیتی، الگوهای ناسازگار اولیه، خوش‌بینی و بدبینی با توجیه خیانت زناشویی در افراد متأهل. *نشریه روان‌پرستاری*. (۲/۵)، ۱۴-۸.

علیشاهی، الف. (۱۳۹۵). بررسی جرم‌شناختی خیانت همسران در حقوق ایران. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

غفوریان نوری، پ.، اصغری ابراهیم‌آباد، م. ج.، عبدخدایی، م. س.، و کیمیایی، س. ع. (۱۳۹۷). عوامل تأثیرگذار بر روابط فرازناشویی زنان متأهل؛ یک مطالعه کیفی. *پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی*. (۳/۹)، ۷۵-۵۵.

فاتح، ز. (۱۳۹۴). علل خیانت زوجین در شیراز. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

فتحی، م.، پروین، س.، و جوادیان، س. ر. (۱۳۹۶). مقایسه علل بی‌وفایی مردان و زنان در روابط زناشویی: یک مطالعه کیفی. *فصلنامه تحقیقات کیفی در علوم سلامت*. (۴/۵)، ۴۱۸-۴۰۱.

فلاحیان، ح.، میکاییلی، ن.، و یوسفی مریدانی، م. (۱۳۹۸). پیش‌بینی روابط فرازناشویی براساس کیفیت عشق، سبک‌های حل تعارض زوجین و تعهد زناشویی. *آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده*. (۱/۵)، ۷۶-۵۹.

فیروزجائیان، ع. الف.، و قدیری، ح. (۱۳۹۶). مطالعه پدیدارشناسی دلایل بی‌وفایی زناشویی. *مطالعات اجتماعی ایران*. (۱/۱۱)، ۱۲۳-۱۴۷.

کریمی، س. (۱۳۹۴). نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه و صفات بنیادی شخصیت در پیش‌بینی باورها در مورد خیانت زناشویی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی. دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.

کمال‌جو، ع.، نریمانی، م.، عطادخت، الف.، و ابوالقاسمی، ع. (۱۳۹۵). پیش‌بینی روابط فرازناشویی براساس هوش معنوی، هوش اخلاقی، رضایت زناشویی و استفاده از شبکه‌های مجازی اجتماعی با نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت. *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*. (۲/۶)، ۶۷-۳۹.

کمالی، س.، عامری، ف.، خسروی، ز.، و رضانی، م. الف. (۱۳۹۷). تجربه زیسته زنان از روابط فرازناشویی همسر: یک مطالعه پدیدارشناختی. *خانواده‌پژوهی*. (۵۳/۱۴)، ۱۱۲-۹۵.

- لک، م.، یونسی، س. ج.، و دولتشاهی، ب. (۱۳۹۳). مقایسه نیمرخ اختلالات روانی افراد با رابطه فرازناشویی و بدون رابطه فرازناشویی در شهر تهران. *اولین کنگره ملی روان‌شناسی خانواده: گامی در ترسیم الگوی مطلوب خانواده*. انجمن علمی روان‌شناسی خانواده ایران. دانشگاه شهید چمران. اهواز.
- مردانی، ر. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مرتبط با رفتار خیانت زناشویی در بین خانواده‌های شهر اردبیل؛ مورد مطالعه: پرونده‌های خیانت زناشویی از سال ۱۳۸۵-۱۳۹۰. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال.
- محمدی، ب.، حیدرنیا، الف.، و عباسی، ه. (۱۳۹۵). پیش‌بینی تعهد زناشویی براساس صمیمیت زناشویی و بخشودگی. *رویش روان‌شناسی*. ۵(۳)، ۵۰-۳۱.
- نریمان، ز.، آقایی، الف.، و فرهادی، ه. (۱۳۹۷). مقایسه هوش اخلاقی و سبک‌های دل‌بستگی در متأهلین با و بدون روابط فرازناشویی. *آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده*. ۴(۲)، ۱۲۲-۱۰۷.

References

- Allen, E. S., & Atkins, D. C. (2012). The Association of Divorce and Extramarital Sex in a Representative U.S. Sample. *Journal of Family Issues*, 33(11), 1477-1493.
- Aviram, I., & Amichai-Hamburger, Y. (2005). Online Infidelity: Aspects of Dyadic Satisfaction, Self-Disclosure, and Narcissism. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(3), 74-84.
- Balderrama-Durbin, C., Stanton, K., Snyder, D. K., Cigrang, J. A., Talcott, G. W., Smith Slep, A. M., Heyman, R., E., & Cassidy, D. G. (2017). The Risk for Marital Infidelity across a Year-Long Deployment. *Family Psychology*, 31(5), 629-634.
- Baranoladi, S., Etemadi, O., Ahmadi, S. A., & Fatehizade, M. (2016). Qualitative Evaluation of Men Vulnerability to Extramarital Relations. *Asian Social Science*, 12(7), 202-212.
- Barbaro, N., Pham, N. M., & Shachelford, K. T. (2015). Solving the Problem of Partner Infidelity: Individual Mate Retention, Coalitional Mate Retention, and In-Pair Copulation Frequency. *Personality and Individual Differences*, 82(1), 67-71.
- Brewer, G., Hunt, D., James, G., & Abell, L. (2015). Dark Triad Traits, Infidelity and Romantic Revenge. *Journal of Personality and Individual Differences*, 83(1), 122-127.
- Bravo, I. M., & Lmpkin, P. W. (2010). The Complex Case of Marital Infidelity: An Explanatory Model of Contributory Processes to Facilitate Psychotherapy. *The American Journal of Family Therapy*, 38(5), 421-432.
- Buss, D. (2018). Sexual and Emotional Infidelity: Evolved Gender Differences in Jealousy Prove Robust and Replicable. *Sage Publication*, 13(2), 155-160.
- Davey, S. (2020). Extramarital Affairs (EMA) for Indian Women: An Overview of its Health Impacts. *Acta Scientific Women's Health*, 2(5), 20-22.

- Ferron, A., Lussier, Y., Sabourin, S., & Brassard, A. (2017). The Role of Internet Pornography Use and Cyber Infidelity in the Associations between Personality, Attachment and Couple and Sexual Satisfaction. *Social Networking*, 6, 1–18.
- Fincham, F. D., & May, R. W. (2017). Infidelity in Romantic Relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 70–74.
- Guitar, A. E., Geher, G., Kruger, D. J., Garcia, J. R., Fisher, M. L., & Fitzgerald, C. J. (2016). Defining and Distinguishing Sexual and Emotional Infidelity. *Current Psychology*, 36(3), 434–446.
- Hatfield, E., Rapson, R. L., & Martel, L. D. (2007). *Passionate Love and Sexual Desire*. In S. Kitayama, S., Cohen, D. (Eds). *Handbook of Cultural Psychology*. (pp.760–779). New York: Guilford.
- Hawkins, A. J., Willoughby, B. J., & Doherty, W. J. (2012). Reasons for Divorce and Openness to Marital Reconciliation. *Journal of Divorce Remarriage*, 53(6), 453–463.
- Heacock, E. & Hollander, J. (2011). A Grounded Theory Approach to Development Suitability Analysis. *Landscape and Urban Planning*, 100(1-2), 109–116.
- Jackman, M. (2015). Understanding the Cheating Heart: What Determines Infidelity Intentions? *Sexuality & Culture*, 19(1), 72–84.
- Kempster, S., & Parry, K., W. (2011). Grounded Theory and Leadership Research: A Critical Realist Perspective. *The Leadership Quarterly*, 22(1), 106–120.
- Kewna, Z., Mwanzo, I., Shisanya, C. H., Comlin, C. H., Comlin, C., Turan, j., Achiro, I. & Bukusie (2014). Predictors of Extramarital Partnerships among Women Married to Fishermen Along Lake Victoria in Kisumu County, Kenya. *Plos One*, 9(4), e95298.
- Kwena, Z. A., Shisanya, C. A., Bukusi, E. A., Turan, J. M., Dworkin, S. L., Rota, G. A. & Mwanzo, I. J. (2017). Jaboya (“Sex for Fish”): A Qualitative Analysis of Contextual Risk Factors for Extramarital Partnerships in the Fishing Communities in Western Kenya. *Archives of Sexual Behavior*, 46(7), 1877–1890.
- Kruger, D. J., Fisher, M. L., & Fitzgerald, C. J. (2015). Factors Influencing the Intended Likelihood of Exposing Sexual Infidelity. *Archives of Sexual Behavior*, 44(6), 1697–1704.
- Kuroki, M. (2013). Opposite-Sex Coworkers and Marital Infidelity. *Economics Letters*, 118(1), 71–73.
- Marin, R. A., Christensen, A., & Atkins, D. C. (2014). Infidelity and Behavioral Couple Therapy: Relationships Outcomes over 5 Years Following Therapy. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 3(1), 1–12.
- Mark, K. P., Janssen, E., & Milhausen, R. R. (2011). Infidelity in Heterosexual Couples: Demographic, Interpersonal, and Personality-Related Predictors of Extradysadic Sex.

- Archives of Sexual Behavior*. 40(5), 971–982.
- Martins, A., Pereira, M., Andrade, R., Dattilio, F. M., Narciso, I., & Canavarro, M. C. (2016). Infidelity in Dating Relationships: Gender-Specific Correlates of Face-to-Face and Online Extradynamic Involvement. *Archives of Sexual Behavior*. 45(1), 193–205.
- Millar, B. (2017). Behavioral Reactions to Emotional and Sexual Infidelity: Mate Abandonment Versus Mate Retention. *Evolutionary Behavioral Science Journal*. 11(4), 336–340.
- O'Connor, J. J., Pisanski, K., Tigue, C. C., Fraccaro, P. J., & Feinberg, D. R. (2014). Perceptions of Infidelity Risk Predict Women's Preferences for Low Male Voice Pitch in Short-Term over Long-Term Relationship Contexts. *Personality and Individual Differences*. 56, 73–77.
- Rutagumirwa, S. K., & Bailey, A. (2018). The Heart Desires But the Body Refuses: Sexual Scripts, Older Men's Perceptions of Sexuality, and Implications for Their Mental and Sexual Health. *Sex Roles*. 78, 653–668.
- Schensul, S. L., Berrada, A. M., Nastasi, B. K., Singh, R., Burlison, J. A., & Bojko, M. (2006). Men's Extramarital Sex, Marital Relationships and Sexual Risk in Urban Poor Communities. *Journal of Urban Health: Bulletin of The New York Academy of Medicine*. 83(4), 614–624.
- Sebastian, K. (2019). Distinguishing between the Types of Grounded Theory: Classical, Interpretive and Constructivist. *Social Thought*, 3(1), 1–9.
- Smith, C., Hall, R., & Justin Daigle, J. (2010) Monotony in Monogamy: A Study of Married Individuals Seeking to Have an Extramarital. *Extramarital Affairs*. 6(1), 97–102.
- Shaye A. (2009). *Infidelity in Dating Relationships: Do Big Five Personality Traits and Gender Influence Infidelity?* Los Angeles: Alliant International University, California School of Professional Psychology.
- Zivido, I., Lubin, O. B. H., & Asher, S. (2018). "I Swear I Will Never Betray You": Factors Reported by Spouses as Helping Them Resist Extramarital Sex in Relation to Gender, Marriage Length, and Religiosity. *The Journal of Sex Research*. 55(2), 236–251.